

Oda Başkanımızın TBMM Plan Bütçe Komisyonu Konuşması-13.07.2003

Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri;
Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği-Jeoloji Mühendisleri Odası adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

3213 sayılı maden yasası ve bazı yasalarda değişiklik yapılmasına ilişkin tasarı hakkında Jeoloji Mühendisleri Odası'nın önerilerini, görüşlerini içeren, ayrıca madencilik sektörünün değerlendirmesini kapsayan dosyalarımızı değerli komisyon üyelerine sunduk. Bunun dışında gerek maden kaynaklarımız ve gerekse maden yasasına ilişkin görüşlerimizin yer aldığı kitapçıklarla, ülkemizin önemli zenginliği Bor madenlerimize ilişkin olarak hazırladığımız kitabı da görüş ve değerlendirmelerinizi sunmuş bulunuyoruz.

Ayrıca önceki oturumda konuşan Maden Mühendisleri Oda Başkanımızın dile getirdiği görüşlere bütünüyle katıldığımızı, yaptığımız açıklamanın altında TMMOB'ye bağlı diğer on meslek odasıyla birlikte imzamız olduğunu özellikle vurgulamak isterim. Bu nedenlerle görüşlerimi olabildiğince özetleyerek anlatmak amacıyla tasarımı iki ana başlık halinde değerlendirmek istiyorum.

Birincisi, mesleki açıdan irdelemek olacak.

Tasarının konusu olan madenlerin oluşumundan, bulunduğu yere, yerleşiminden, geometrisine ve hatta yok oluşuna kadar tüm olaylar jeolojik süreçlerin bir ürünüdür. Doğada gördüğümüz herhangi bir taşın maden olup olmadığına karar verebilecek yegane mühendislik disiplini, aldığı eğitim gereği, jeoloji mühendisliğidir. Madenlerin türüne göre nerelerde bulunabileceği bilgisi de bu eğitimin bir parçasıdır. Dolayısıyla madenlerin nerede ve nasıl aranacağı konusu jeolojinin tüm dünyada olduğu gibi temel uygulamalarından birisidir. Diğer yandan madenlerin işletilmesi sırasında karşılaşılan hidrojeolojik, yapısal, dokusal, tektonik, tenör değişimi, alterasyon, ayrışma vb. birçok olgu yine jeoloji bilim ve mühendisliğinin konularını oluşturmaktadır.

Önümüzdeki tasarımın amacı "madencilik önünün açılması", bu kapsamda arama ve işletmeciliğin teşvik edilmesi olarak özetlenebilir. Bu amaçla 3213 sayılı yasadaki değişiklikler yapılması öngörülmüyor. Gel gör ki, tüm dünyada kısaca zikrettiğim nedenlerle maden arama faaliyetlerinde temel bilim ve mühendislik disiplini olan Jeoloji Mühendisliği'nin ismi, meri yasadaki olmasına karşın, tasarımın 17. maddesinde çıkartılmış bulunuyor.

Dahası tasarıya göre madenlerimizi hangi mühendislik disiplininin arayacağı bilinmiyor. Konuyla ilgili değişik platformlarda yapılan toplantılarda kimi çevreler, her nedense bunun yönetmelikle düzenlenebileceğini dile getirdiler.

Şimdi öğrenmek istiyoruz? Dünyada olduğu gibi ülkemizdeki kökleşmiş arama kurumlarında arama faaliyetinin temel mühendislik disiplini olan Jeoloji Mühendisliği'nin 3213 sayılı yasadaki çıkartıp, yönetmelikte zikredilmesi fikri madencilikimizin önünü açacak önemli bir değişiklik olarak mı görülmüştür? Tersinden sorarsak jeoloji mühendisliğinin 3213 sayılı yasadaki arama aşamasında yer alması mı madencilik önünü tıkamıştır? Tasarımın bu hale gelmesinde Türkiye'deki kimi icraatlarını ülke ve kamu yararı ışığında eleştirdiğimiz "kökü dışarıda" bazı çevrelerin etkisi olmadığını ummak istiyoruz. İşletilmesi için büyük yatırımların yapılması gereken madenlerin rezervini belirleme sorumluluğunu yüklenen mühendislik disiplinlerinin-buna maden mühendisliği de dahildir- mevcut yetkilerinin alınması bu alanda spekülasyon rant sağlamaktan, kıt kaynaklarımızın israf edilmesinden başka bir amaca yaramayacaktır.

Değerli komisyon üyeleri,

Madenler aranmadan, bulunmadan işletilemiyor. Yani "madencilik önünün açılması için aramanın hem teşvik edilmesi hem de dünya ölçeğinde uygulanan bilimsel-teknik yöntemlere uygun olarak ve ehil mühendislerce aranmasının yasayla sağlanması gerekiyor. Bu çerçevede Jeoloji Mühendislerini arama aşamasında yetkili kılan 3213 sayılı yasadaki statünün korunmasını arz ediyorum.

Ayrıca bir kamu kurumu olmakla birlikte, tüm sektöre aramacılık anlamında lokomotiflik görevini başarıyla yürüten MTA Genel Müdürlüğü'ne ilişkin önerilerimizin yasadaki yer alması görüş ve dilekelerimi takdirlerinize sunuyorum.

Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri tasarımı mesleki bakış açısının dışında, ülke, toplum ve kamu yararı açısından değerlendirilmesi gerekli. Çünkü bir meslek odası olaylara sadece mesleki çıkarlar açısından

bakamaz. Odaların aynı zamanda toplumsal sorumlulukları ve kamuoyunu bilgilendirme görevleri olduğu açıktır.

Bu anlamda madenler ne kadar çok aranırsa, bulunursa ve işletilirse mesleğimizin bundan kazançlı çıkacağı ortadadır. Ancak maalesef yasaya hakim olan, madenlerin hemen bulunup hammadde olarak ihraç edilerek değerlendirilmesi anlayışı ülke ve toplum yararına olmayacaktır.

Dahası bürokrasinin azaltılması söylemiyle tasarıya konulan kimi hükümler madenlerimizden elde edeceğimiz katma değeri ağırlıklı uluslararası şirketlerin kasalarına aktaracağı gibi, ulusumuza tahrip edilmiş bir doğa, bozulmuş bir ekosistem, zehirlenmiş topraklar, kirlenmiş sular, kıyıları, denizler kavrulmuş ormanlar bırakacak ayrıntılar içermektedir.

Oysa bütün bu zenginliklerimiz tıpkı madenler gibi ülkemizin doğal kaynaklarıdır. Doğal zenginliklerimizi birini diğerine feda etmeden değerlendirmenin yolları vardır. Ancak görünen o ki bu anlayış tasarımı yansıtmamıştır.

Şimdilerde ülkeler ve onların doğal kaynakları sadece Irak'ta olduğu gibi işgal ordularıyla özgülleştirilmiyor. Buna gerek duymadan ülkelerin topraklarına bankalarla, ulusötesi şirketlerle ve onlara yol gösteren yasalarla da girilebiliyor. Dünyada Türkiye büyüklüğünde maden ruhsatına sahip dev tekeller ve onların uzantılarının ülkemizde de yüzlerce ruhsat taleplerinin olduğu biliniyor. Ülkemizin 100.000 kilometrekaresini kapsayan, ağırlıklı olarak altın aramasına yoğunlaşmış 12 yabancı şirkete, 974 ruhsat verilmiştir. Tasarımın bu şekliyle yasalasması halinde bu şirketlerin ülkemizin yüzlerce yöresine daha üşüşeceği beklenmelidir.

Geçtiğimiz ay yasalasın "Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu" Doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin hakları da kapsıyor. Buna bir de meclisin gündeminde olan "Geri kalmış illerde istihdam yaratılması ve yatırımların teşvik edilmesi hakkında kanun teklifi" de eklendiğinde, önemli vergi muafiyetleri, vergi indirimleri, amaçlı harçlardan muafiyet, işçi primlerinin devletçe karşılanması, hazine arazilerinin ve arsalarının mülkiyetinin bedelsiz devri, elektrik ücretlerinde % 50, nakliyede % 50 indirim vb. gibi kolaylıklar bu uluslararası şirketler için de geçerli. Tasarımın, yukarıda anılan düzenlemelerle birlikte düşünüldüğünde, ülkemizden önemli kaynak transferini gerçekleşmesine hizmet edeceği açıktır.

Yani halkımızın dışından trnağından artırılarak yaratılan değerler, bu ulus ötesi şirketlerin daha çok kar etmesi için peşkeş çekilecektir. Üstelik tasarımı bu özveri karşılığında elde edilebilecek bir ekonomik getiriye de güvenceye bağlamıyor. Dahası bu işletmeler terk edildiğinde bırakılan risklere ilişkin harcamalar da halkın üzerine yüklenecek. Kısacası, doğamızı tahrip edip doğal zenginliklerimizi götüreceği olan ulus ötesi şirketlere yardımcı olmak için üste de para vereceğiz.

Bu gizli işgale karşı ise tüm yıpratılmışlıklarına karşın ulusal ve toplumsal çıkarlarımızı, kısmen de olsa, koruyacak yasalar var. İşte bu nedenle ÇED zaafa uğratılmak isteniyor, Orman, Zeytinlik, Mera, Kıyıları, Tarım alanları, Tarihi, Kültür ve Turizm varlıklarımızı koruyan yasalar ya bay pass edilmeye ya da delinmeye çalışılıyor. İşte bu yüzden medarı iftiharımız, on milyondan fazla insanımızın yaşadığı İstanbul'a su veren yasalar bile hedef alınabiliyor.

Bütün bu muhasaraya gerekçe olarak, "madencilikte bürokrasinin kaldırılması" gösteriliyor. Oysa her durumda örnek gösterilen ABD'de bu konuda 1872 tarihli ve "dinazor yasa" denilen bir yasa var. Bununla birlikte toplam 26 yasa bu alanda alınacak izinleri öngörüyor. Bu kapsamda 40-50 yerdan izin alınması gerekebilir. Bu konularda maddeler bazında yazılı olarak ayrıntılandırdığımız kaygılarımızı ve önerilerimizi takdirlerinize arz ediyorum.

Bunları dile getirdiğimizde kimi meslektaşlarımızda dahil küçümsüyor, bir çevreci modaya kapılmış marjinaler olarak görüyor bizleri. Oysa bilinsin ki küçümsenen bu bereketli topraklardır. Binlerce yıllık jeolojik süreçlerle oluşan topraklar sıklıkla şühehada fıskırır. Ulusal kurtuluş sırasında can veren ecdadımızın kanları hala ormanlarımıza, meralardaki yeşilliklere de can verir. Ve o yeşillikler toprağımızı tutar. Ve çocuklarımızın maması ve sütü o yeşilliklerden gelir. Ve bu cennet vatan akılla, bilimle, sevgiyle ve cesaretle korunur.

Değerli milletvekillerimizin aziz vatanı tüm zenginlikleriyle koruması dileğiyle saygılar sunuyorum.

Aydın ÇELEBİ • JMO Başkanı